

Oikeusministeriö

Viite:

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 23.3.2021, VN/2434/2018

Asia:

Ilmoittajansuojeludirektiivin tuleva täytäntöönpano koskien ulkoista ilmoittamiskanavaa

Oikeusministeriö on pyytänyt otsikossa mainitusta direktiivistä oikeuskanslerin lausuntoa. Lausunto annetaan pyynnön mukaisesti ottamalla kantaa pyynnössä esitettyihin kysymyksiin.

1. Miten hyvin keskitetyn ulkoisen kanavan sijoittaminen organisaatioonne toimisi ottaen huomioon nykyiset tehtävänne? Mitkä olisivat mielestänne tällaisen ratkaisun hyvät ja huonot puolet?

Suhtaudun keskitetyn ulkoisen kanavan sijoittamiseen oikeuskanslerinvirastoon pääosin myönteisesti. Katson kuitenkin, että keskitetty ulkoinen ilmoituskanava ja direktiivin mukainen ulkoinen ilmoituskanava näyttävät jossakin määrin päällekkäisiltä toimijoilta ja aiheuttavat sekavuutta. Selkeämpää olisi hahmottaa näille kahdelle toimijalle erillisemmät tehtävät. Silloin keskitetyllä ulkoisella ilmoituskanavalla olisi selkeä rooli ja lisäarvoa tässä järjestelmässä. Näkisin sen ennen kaikkea järjestelmää kokonaisuudessaan valvovana ja ohjaavana elimenä ja vähemmän operatiivisena toimijana. Lisäksi totean, että oikeusapu kuuluu oikeusaputoimistoille nykyisissä edunvalvonta- ja oikeusapupiireissä ja jatkossa oikeusministeriössä mahdollisesti koottavalle virastolle ja tältä osin pitää olla selkeä työnjako. Näen ongelmallisena, että tehtävä sisältäisi oikeusavun tai yksityiskohtaisen oikeudellisen neuvonnan antamista. Ehdotetun tehtävän tulisi olla koulutuksen antamisen osalta selkeä.

Keskitetyn ulkoisen kanavan sijoittamiselle oikeuskanslerinvirastoon näen puoltavina seikkoina sen, että olemme laillisuusvalvoja, jolla on jo nykyisellään laajat toimivaltuudet sekä lisäksi kansalaisrajapinta valmiina. Ehdotettu tehtävä tarkoittaisi ulkoisen valvontakanavan toimivuuden valvontaa, mikä on oikeuskanslerinvirastolle tuttu lähestymistapa. Tehtävä tukisi oikeuskanslerinvirastossa vahvasti rutinoitunutta kanteluiden käsittelyä ja niistä voisi saada ehdotettuun tehtävään herätteitä ja tukea.

Koen, että keskitetty ulkoinen kanava voisi olla jossain määrin tietolähteenä valvonnan valvonnalle, koska kyse olisi sektoriviranomaisten ensisijaista kanavaa täydentävästä tehtävästä ja korostaisi kansalaisia palvelevaa luonnettamme samoin kuin tietyiltä osin liittyisi suoraan tai läheisesti ylimpien laillisuusvalvojien tehtäväjakouudistuksessa oikeuskanslerille osoitettaviin erityistehtäviin kuten rakenteellinen näkökulma, korruption vastaisen toiminnan järjestäminen, julkiset hankinnat ja kilpailu, ympäristönsuojelu sekä osin tietoturvaluottisuus, jolla yhteys automaatiota koskevaan tehtäväämme. Keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana toimiminen antaisi hyvää tietoa rakenteellisen näkökulman lisäksi omien aloitteiden pohjaksi. Lisäksi ehdotettu tehtävä antaisi kiinnostavan suunnan oikeuskanslerinvirastolle unionioikeuden toimeenpanoon ja valvontaan.

Katson, että oikeuskanslerinvirasto olisi tähän tehtävään sopiva, koska pyrimme laaja-alaiseen rakenteelliseen valvontaan. Tämä näkyy esimerkiksi tarkastustoiminnastamme ja omista aloitteistamme. Teemme myös riippumatonta ja itsenäistä lainvalmistelun ja valtioneuvoston päätöksenteon valvontaa, joka myös tukee tätä tehtävää.

Vastaan puhuvia seikkoja ovat se, että ehdotettu tehtävä on jossain määrin operatiivinen valvontatehtävä, joka ei ongelmitta sovellu ylimmille laillisuusvalvojille. Tehtävä vaatii myös teknistä työtä ja laventaa toimintaa osin perinteisen toimialamme ulkopuolelle sekä ei aivan samalla tavoin sisällä harkintavaltaa kuin perinteinen kantelukäsittely. Lisäksi ehdotettu tehtävä vaatii laajemmin asioiden siirtämistä muille viranomaisille ja uutena myös yksityiselle sektorille. Mikäli ylimpien laillisuusvalvojien tehtäväjakouudistuksen voimaantultua painotuksemme on puhtaasti rakenteelliset kysymykset, tämä hajottaa tehtäväämme.

2. Millaisia muutoksia kanavan sijoittaminen organisaatioonne edellyttäisi toimivaltuuksiinne?

Mikäli ehdotettu tehtävä sisältäisi velvollisuuden määrätä direktiivin 5 artiklan 12 kohdassa tarkoitettuja ”jatko toimia”, edellyttäisi tehtävän tehokas hoitaminen mahdollisuuden varojen takaisinperintään ja menettelyn lopettamiseen.

3. Mikäli katsotte, että keskitetty ulkoinen ilmoituskanava ei sovellu organisaatioonne, niin onko teillä mielipidettä siitä mikä taho olisi sopivin vaihtoehto tällaiseksi ulkoiseksi keskitetyksi ilmoituskanavaksi? Mikä tällainen taho voisi olla?

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Linda Harjutsalo